



**ZA TEKMOVANJE S PODROČJA SLOVENŠČINE ZA CANKARJEVO PRIZNANJE  
BOMO DRUGO- IN TRETJEŠOLCI V ŠOLSLEM LETU 2022/2023  
BRALI PESNIŠKE SLIKANICE *DROBTINE IZ MIŠJE DOLINE* ANJE ŠTEFAN IN  
ALENKE SOTTLER**

Pesniške slikanice bomo brali v povezavi s krovno temo letošnjega tekmovanja  
***RIME SRCA, RITMI SVETA.***

V šolskem letu 2022/2023 je ponovno razpisano tekmovanje s področja slovenščine za Cankarjevo priznanje. Tekmovanje je za učence 1. VIO namenjeno tistim mladim bralcem, ki izkazujejo večji interes in zmožnosti za branje in pisanje. Letošnja izbrana književna dela vabijo drugo- in tretješolce v svet poezije, natančneje k pobiranju »Drobtin iz mišje doline«. Na izbranem literarnem potovanju se obeta še eno izjemno literarnoestetsko doživetje.

Pesniško slikanico *Drobtinice z mišje doline* sta leta 2017 ustvarili Anja Štefan in Alenka Sottler in zanjo prejeli vrsto prestižnih ocen in priznanj tako za besedilni kot slikovni del: večernico, priznanje zlata hruška, nagrada Kristine Brenkove, Levstikovo nagrado, nominacijo za za desetnico, pa tudi uvrstitev v Mednarodno mladinsko knjižnico Bele vrane. V utemeljitvi za večernico, so zapisali: »Izvrstna pesniška zbirka Drobtine iz mišje doline, ena najboljših sodobnih knjig poezije za otroke, se osredotoča na življenje mišk kot pesniških »junakov«: ti so »drobni«, a v svoji ustvarjalnosti v resnici veliki – zazrti so v lepoto sveta, igro besed, a tudi v manj prijetne resnice sodobnega časa, zato je zbirka izjemno aktualna.« (Haramija, 2018). Knjiga je bila leta 2020 prevedena v angleščino *Tunes from mousedale dunes*. Po njej pa je bila narejena tudi istoimenska gledališka predstava v Lutkovnem gledališču Maribor, ki bo tudi letošnje leto na hišnem repertoarju.

Naslov letošnjega Cankarjevega tekmovanja je »Rime srca, ritmi sveta«, kar nas že samo po sebi popelje v ritem in podobe ujete v verzih. Igor Saksida nas je v izhodiščih za letošnje tekmovanje med drugim spomnil na »občutljivost pesniškega tkiva« do sobivanja, ljubezni, igre in humorja (Saksida, 2022). Kako bomo v »mišji dolini« uspeli z učenci prisluhniti zvenu in pomenu zapisanih verzov, povezati besede in slike in ujeti čim več (besedilnih) signalov, ki bodo poglobili recepcijo in razumevanje prebranega, pa bo v veliki meri odvisno od »bralnih dogodkov«, ki jih bodo mentorji branja pripravili otrokom željnim branja in pisanja. Idej najbrž ne bo manjkalo, dolgoletne izkušnje s pripravo najmlajših tekmovalcev za Cankarjevo tekmovanje pa nam bodo pomagale pri organizaciji in vsebini bralnih dogodkov v šoli.

### **NAMEN ALI UČNI CILJI**

Pregled Učnega načrta Slovenščina za 1. triletje nas usmerja na naslednja področja (UN, 2018):

<b>Cilji iz učnega načrta (2018):</b>	<b><i>Drobtine iz mišje doline:</i></b>
<b><i>Razvijanje recepcijske zmožnosti z branjem/poslušanjem/gledanjem</i></b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Kakšen je mišji svet? Koga vse srečamo v njem in kaj se v njem dogaja?</li></ul>



### **uprizoritev umetnostnih besedil in z govorjenjem/pisanjem o njih**

Učenci in učenke:

- izražajo svoje razumevanje pesmi in ga primerjajo z razumevanjem sošolcev;
- doživljajo zvočnost pesmi, zlasti ritem in rimo;
- ritem pesmi povezujejo s sporočilnostjo;
- zaznavajo likovno oblikovanost pesmi/besedila;
- (ob koncu tega vzgojno-izobraževalnega obdobja) povezujejo zvok besede in zvočno slikanje (onomatopoijo) s podobami, ki jih vzbuja besedilo;
- se odzivajo na čustvene sestavine besedila (npr. vesela, žalostna pesem);
- (ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja) primerjajo pesem na ravni teme z že poslušanimi oz. prebranimi besedil ter predstavijo podobnosti in razlike; povedo, katera pesem jim je bližje in zakaj;
- zaznavajo rabo čustveno obarvanih besed;

### **Razvijajo recepcijske zmožnosti s tvorjenjem/(po)ustvarjanjem ob umetnostnih besedilih (pisanje/interpretativno branje/govorjenje)**

Učenci in učenke:

- (ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja) tvorijo zvočne nize, prepoznavajo in posnemajo izrazite vzorce iz pesmi, po vzorcu tvorijo onomatopoijo;
- tvorijo izrazita ritmična besedila;
- iščejo besede, ki se rimajo;
- tvorijo rime tako, da dopolnjujejo manjkajoče rime na koncu verza;
- (ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja) skušajo tvoriti enokitične pesmi;

- Zaznavanje značajskih potez in razpoloženja mišjih junakov: razposajenost (*Radič*), igrivost (*Pleši, pleši, mala miška*), lenoba (*Živel je mož, imel je miš*), skrb (*Je miška, miška, miška nesla lešnik*) ...
- Opazovanje dogajanja v ilustracijah, »branje« ilustracij v povezavi z vsebino pesmi – občutek gibljivosti, pomenska celovitost besedila in ilustracij.
- Zven in pomen pesemskega izraza, onomatopoeičnost, igre besed in ponavljanja (npr. *Radič, Pogum, Sir, Čarovniška*).
- Mišje življenje od romantičnosti do tragičnosti: v medosebnih odnosih (*Medenjaki, Če miš prinese ti drobiž*), v družbeni (ne)pravičnosti (*Le pogumno, le za mano, Dom, Ledene zimske sapice*).
- Prepoznavanje tematskih poudarkov, kot so npr. kolektivno dobro, pomen sodelovanja, radost življenja in tegobe sveta.
- Primerjava poetike pesniške slikanice s poznanim ljudskim pesniškim izročilom (pesniška oblika-štirivrstičnica, igre besed, sporočila).
  
- Ob izbranih pesmih ali prebrani pesniški slikanici učenci poustvarjajo z uporabo različnih produktivnih didaktično-metodičnih metod, ki se nanašajo na govor (*pogovori o prebranem*), risanje, branje (*večkratno branje*), pisanje (*poustvarjalno pisanje*), igro (*igra vlog*) itd.
- Povzemanje ali razlaga izhodiščnih besedil.
- Analiza besedinih podrobnosti (razlaga).



- |   |  |
|---|--|
| <ul style="list-style-type: none"><li>• (ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja) nizajo prilastke ob tematskem jedru in tako razvijajo zmožnost razumevanja besednih zvez;</li><li>• zapisujejo asociacije ob besedi (tematski besedni asociogram).</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• Vrednotenje književnega besedila skladno s starostjo učencev, njihovim razumevanjem in osebnim odzivom.</li><li>• Prepoznavanje metabesedilnega značaja (npr. Tačka, ki piše).</li><li>• Tvorjenje preprostih verzov po vzoru ljudskih štirivrstičnic ali otroških ljudskih pesmic (npr. izštevank).</li><li>• Raziskovanje in poustvarjanje ilustracije (slike) kot neločljivega dela besedila.</li></ul> |
|---|--|

## AKTIVNOSTI V RAZREDU

### Priprava na dejavnosti

Učenci naj imajo izvod pesniške slikanice »Drobtine iz mišje doline« pogosto v rokah in listajo po njem, kolikor jih je volja. Najbrž bodo zelo hitro opazili izvirnost ilustracij, ki jih lahko poustvarijo in spoznajo možnosti, izbrane slikarske tehnike. Upodobijo lahko svojo mišjo dolino in njene prebivalce. Uporabijo lahko vse svoje prste, ali pa vsak učenec »bralni krog« v skupno sliko prispeva odtis svojega prsta.

### Predstavitev

Prvi otrokov stik s knjigo je naslovnica, ki nagajivo vabi v igriv mišji svet med deteljo. Pesem na hrbtni strani knjige pa nam, še preden knjigo prelistamo, prijazno »natrosi drobtinic mišjega življenja«, ki so včasih ena sama sreča, včasih pa nam jih pošteno »naloži na ramena«. Dve mali miški z regratovo lučko in majhnim košem imata veliko skupnega z ljudmi, zato hitro nagovorita male bralce. Celostna podoba knjižne platnice nagovori male, a tudi odrasle bralce.

### Usmerjene dejavnosti na ...

Pri izboru pesmic bodimo sproščeni in sledimo željam, interesom in občutkom otrok. Ob tem imejmo v mislih recepcijske lastnosti mladih bralcev in literarno-spoznavne sposobnosti bralca starega sedem oziroma osem let, ko je impulzivnost že lahko zamenjal premislek o pomembnih rečeh v življenju.

Otrokov recepcijski razvoj mladinskega literarnega besedila je sicer povezan z njegovim siceršnjim osebnostnim razvojem in spodbudnim bralnim okoljem, nanaša pa se na prepoznavno:

- zmožnost zaznavanja in razumevanja književnih oseb,
- zmožnost odkrivanja vrat za identifikacijo,
- zmožnost zaznavanja in razumevanja motivov za ravnanje književnih oseb,
- zmožnost privzemanja književnih perspektiv,



- zmožnost zaznavanja književnega prostora,
  - zmožnost zaznavanja književnega časa,
  - zmožnost zaznavanja in razumevanja književnega časa,
  - zmožnost zaznavanja meje med resničnostjo in domišljijo
- (Kordigel Aberšek, 2008, str. 61–71).

### A. Oblika

Učenci bodo ob branju brez težav prepoznali prvine pesniškega jezika, rime ter zvočne nize, ki tvorijo onomatopoijo, s katero doživijo povezanost zvoka in pomena. Pogovarjamo se o pojmi, kot so pesnik, ilustracija, kitica in verz. Razmišljamo o obliki kratkih pesmic – štirivrstičnic, ki nas lahko spomnijo na izštevanke ali na otroške ljudske pesmice, ki jih imajo v spominu iz vsakodnevne igre (*Eci peci pec*, *Ali je kaj trden most*, *En kovač konja kuje*, *Peter Mašeter 'ma hlače na veter*, *Enci benci na kamenci* itd.).

### B. Ritem

Učenci ritem prepoznavajo skozi svojo vsakdanjo izkušnjo in ga ob rimi najbrž zaznajo najprej. Pri doživljanju ritma si lahko pomagamo tudi s preprostimi glasbenimi inštrumenti in ustvarjamo različne ritme, ki jih primerjamo s svojimi razpoloženji. Pesmi »iz mišje doline« gredo hitro v uho, so spevne in nekatere tudi uglasbene ([https://www.youtube.com/watch?v=IE4UizyPAs0&ab\\_channel=LutkovnoGledali%C5%A1%C4%8DeMaribor](https://www.youtube.com/watch?v=IE4UizyPAs0&ab_channel=LutkovnoGledali%C5%A1%C4%8DeMaribor)).

### C. Rime

Čeprav učenci radi prisluhnejo poeziji, se le redki preizkusijo v njenem ustvarjanju. Že omenjena medbesedilna izkušnja z otroško ljudsko pesmijo je lahko zelo dobrodošla spodbuda za lastno ustvarjanje (po vzoru »drobtinic«), npr. *Eci peci pec, mačka pa ni hec, če skoči ji pred gobec, bo miške hitro \_\_\_\_\_*.

### Č. Preneseni besedilni pomeni

Med verzi pesmi, se včasih odkrije besedna zveza, ki pa nima povsem običajnega pomena. Pravimo ji metafora. Za njeno razumevanje je potrebno imeti metakognitivne sposobnosti. Pri otrocih lahko tovrstno mišljenje razvijamo z igrami asociativnih mrež. Takšna pesem je npr. *Pisar*, kjer ima literarni lik miške vlogo tistega, ki opisuje vsakodnevno dogajanje z mišje doline in se za njim skriva avtorica besedila. Tudi prepričanje, da »po dolgi poti gremo sončecu naproti«, pomeni veliko več kot le izogibanje mrazu.

### D. Pesemske slike

Pesniška slikanica je s svojim besedilnim in vizualnim delom nerazdružljiva celota. Nakatere dvostranske ilustracije, njihova bližina besedila brez okvirjev, občutek gibanja, izbor barv in slikarske tehnike dajo občutek širine in zlitosti z besedilom. Anja Štefan je v enem od intervjujev povedala, da jo je ilustratorica povabila, da k njenim miškam napiše pesmi, da pa sta v nadaljevanju pri nastajanju slikanice tesno sodelovali in da sta obe veseli tega, kar je nastalo. Kako so ilustracije nastajale, lahko učenci prisluhneje avtorici sami in jo na video-posnetku vidijo neposredno pri delu: <https://www.alenkasottler.com/media2.html>



### E. Fantazijsko mišljenje

Mišja dolina je seveda namišljen svet, vendar s stvarnimi problemi in rečmi, ki jih bodo učenci zlahka primerjali s svojim vsakodnevnim življenjem. Kljub temu pa ostaja mišja dolina samosvoj mišji svet.

### F. Razpoloženje v pesmi

Pesem nas lahko usmeri k stvarnim, vsakodnevnim rečem in včasih izraža posebno razpoloženje, ki se lahko preseli z verzov na naša občutja. » Bolj kot »predmet pesmi« je torej važno razpoložnje pesmi, ki ga pesem izraža oziroma vzbuja v bralcu. (Saksida, 1994)

*Trili li, trala la, naše miške ni doma ...*

*Pleši pleši mala miška, naj se trese cela hiška ...*

*Tipilli, tapili, bum bum bum, miške je en sam pogum ...*

*Miška, ki je jedla grah, spravlja druge miši v strah ...*

### G. Jezikovne inovacije

Mladi bralci imajo izredno radi besedne igre. Srečamo jih tudi v tej knjigi, ko nastavlja nesmiselne »skovanke«, na katere se hitro najdejo rime.

*Tidel tirček/tidel tot/tidel tet/tidel tuta/ tidel tov/tidel tesen/tidel tine/tidel ti/tidell  
tezam/tidel tam*

*V takšnem pisanju poezije se morda lahko tudi sami preizkusijo:*

*Cvili cot – miš gre na pot,*

*cvili cir – bo šla po \_\_\_\_,*

*cvili crta – srečala bo \_\_\_\_,*

*cvili coka – čaka jo \_\_\_\_.*

### **Zakladnica idej za poustvarjanje**

Poustvarjalne dejavnosti lahko usmerimo v različni smeri:

- interpretativno branje (deklamacijo, le če si otrok to res želi, priprava razrednega literarnega večera, dramatizacija),
- zaznavanje in doživljanje prvin pesniškega jezika ter tvorjenje besedil (pisanje rim, preprostih pesmi, tvorjenje ritmičnih besedil – preprosta uglasbitev, likovna interpretacija, pisanje poustvarjalnega razlagalnega spisa, ipd).

Nekaj idej za poustvarjalni/razlagalni spis:

*Jedilnik za mišjo gostijo*

*Zima prihaja, mrzlo bo*

*Glejte, koliko nas je, prej ko slej nam že uspe!*

Nekaj koristnih medmrežnih povezav:

[https://www.lg-mb.si/predstave/drobtine-iz-misje-doline\\_14/](https://www.lg-mb.si/predstave/drobtine-iz-misje-doline_14/)

<https://ars.rtv slo.si/podkast/nasi-umetniki-pred-mikrofonom/64838718/174580963>

Pripravila: Polona Legvart



Viri:

Haramija, D. (2018). Podelitev literarne nagrade večernica. *Razredni pouk*, Ljubljana, ZRSŠ, str. 24.

Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti*. ZRSŠ.

Pezdirc Bartol M. (2021). Inovativne besede in slike v pesniški zbirki Drobline iz mišje doline Anje Štefan. V: D. Pavlič (ur.), *Obdobje 40. Slovenska poezija* (str. 355-361). Znanstvena založba FF UL. <https://doi.org/10.4312/Obdobja.40.2784-7152>

Saksida, I. (1994). *Izhodišča in modeli šolske interpretacije mladinske književnosti: priročnik za književnost*. Trzin, Different.

Saksida, I. (2022). Skupna izhodišča in glavni poudarki priprave na Cankarjevo tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje 2022/2023. ZRSŠ, Ljubljana. <https://www.zrss.si/tekmovanja/slovenscina-cankarjevo/>